

УДК 351.86

Є. В. Манокін,
старший науковий співробітник Науково-дослідного інституту Державної прикордонної служби України

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЧНИХ ДОКУМЕНТІВ У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Е. Manokin,
Senior Researcher, Research Institute of State Border Guard Service of Ukraine

THEORETICAL GROUNDS FOR IMPLEMENTING THE STRATEGIC DOCUMENTS IN THE FIELD OF INFORMATION SECURITY

У статті досліджено нормативно-правові акти інформаційної безпеки (доктрина, концепція, стратегія) як складові загальної системи стратегічних документів національної безпеки держави. Виходячи з того, що вищезазначені правові акти відображають взаємозв'язки, головні завдання та функції суб'єктів та об'єктів в системі інформаційної безпеки держави, визначають вимоги до структури, організації процесу управління, керівних ідей та основних положень реалізації заходів забезпечення політики Державної прикордонної служби України у сфері інформаційної безпеки, запропоновано упорядкування даних нормативно-правових актів у ієрархічній послідовності на основі запропонованого категорійно-понятійного апарату та класифікаційних ознак кожного документа, який досліджувався.

Підкреслено, що вищезазначені стратегічні документи у сфері інформаційної безпеки є основними механізмами правового регулювання політики захисту інформаційних ресурсів Державної прикордонної служби України та мають велике теоретичне та практичне значення у забезпеченні національної безпеки держави.

This article is dedicated to the exploring of the regulations of the information security (doctrine, concepts, strategies) as components of the overall system of strategic documents of national security. Based on the fact that the above mentioned regulations reflect the interrelation, main objectives and functions of the subjects and objects in the system of the state information security, determine the requirements for the structure, management organization, leading ideas and the main provisions of the implementation of measures to ensure the policy of the State Border Guard Service of Ukraine in the field of information security, it is suggested the data streamlining of the regulatory legal acts in their hierarchical sequence based on the conceptual apparatus of categories proposed and classification criteria of each document that was investigated.

It is emphasized that the above mentioned strategic documents in the field of information security is a basic mechanism of legal regulation of the policy of protection of the information resources of the State Border Service of Ukraine and, additionally, they are of great theoretical and practical importance in the national security ensuring.

Ключові слова: доктрина, концепція, стратегія, інформаційна безпека, стратегічне планування, інформаційні ресурси.

Keywords: Doctrine, concepts, strategies, information security, strategic planning, information resources.

Постановка проблеми. У кожній державі світу задачі забезпечення національної безпеки реалізуються за певними принципами та стратегічним баченням розвитку пріоритетних напрямів державної політики. Зміст цієї діяльності полягає у: визначенні цілей, завдань і функцій суб'єктів забезпечення національної безпеки; розробленні і вдосконаленні їхньої організаційної, функціональної та інформаційної структури; забезпеченні матеріальними, інформаційними та іншими ресурсами; підготовці і реалізації управлінських рішень тощо [1].

Виходячи з того, що відповідно до Закону України «Про основи національної безпеки України» одним з основних напрямів державної політики з питань національної безпеки є інформаційна сфера, сутність стратегічних документів у сфері інформаційної безпеки можна розглядати з позиції структурних складових загальної системи національної безпеки.

Оскільки головним системоутворюючим елементом загальної структури інформаційної безпеки держави є нормативно-правова база, то чітке розуміння ієрархічної послідовності, структурних зв'язків, змістового наповнення, а також цільового призначення стратегічних документів у сфері інформаційної безпеки є необхідною умовою формування ефективної політики у цій сфері як на державному так і відомчому рівнях.

Однак нормативно-правові акти у сфері безпеки й досі не мають цілісної системи регулювання, побудованої за єдиною логікою формування та з чітко встановленою взаємною підпорядкованістю різних видів документів [2, с. 4].

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Особливості функціонування стратегічних документів щодо забезпечення національної безпеки держави (інформаційної безпеки) досліджувались В. А. Ліпканом [1], А. В. Баровською [2], А. М. Рабецьом [4], А. І. Семенченко [7], Ж. Т. Тощенко [8] та ін. В своїх працях дослідники наголошували на необхідності чіткого розуміння змістового призначення нормативно-правових актів, розроблення та затвердження єдиного категорійно-понятійного апарату у цій сфері, визначення єдиної ієрархії стратегічних документів тощо.

При чому межі дослідження визначаються такими нормативно-правовими актами як «доктрина», «концепція», «стратегія». Водночас інші документи, які регулюють правові методи державного управління у сфері національної (інформаційної) безпеки, залишаються поза рамками даного дослідження.

Метою даної статті є аналіз нормативно-правових актів у сфері національної безпеки держави та визначення ієрархічної структури відповідних стратегічних документів, необхідних для формування ефективної політики інформаційної безпеки Державної прикордонної служби України.

Виклад основного матеріалу

Правову основу інформаційної безпеки як однієї зі складових національної безпеки України становлять Конституція України, Закон України «Про основи національної безпеки України» та інші закони України; міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також видані на виконання законів інші нормативно-правові акти.

Також з метою своєчасного виявлення, відвернення та нейтралізації реальних і потенційних загроз національним інтересам України розробляються

відповідні доктрини, концепції та стратегії, якими визначаються цільові настанови, керівні принципи, а також напрями діяльності органів державної влади в конкретній обстановці [3].

На нашу думку, реалізація ефективної політики інформаційної безпеки як на державному так і відомчих рівнях неможлива без врегулювання логічної послідовності системи стратегічних документів (доктрина, концепція та стратегія), перегляду їх цільового призначення та визначення змістових особливостей.

Для більш чіткого розуміння сутності стратегічних документів у сфері інформаційної безпеки наведемо загальні визначення термінів зазначених нормативно-правових актів [4, с. 236].

Одним з базових складових понять чинної системи законодавчих актів, яка визначає розвиток національного сектору безпеки та оборони, є Стратегія (Стратегія національної безпеки України).

Вперше цей термін було використано у Законі України “Про основи національної безпеки України”, а в Законі України “Про організацію оборонного планування” вперше було сформульовано його визначення, а саме:

Стратегія національної безпеки України – узгоджена за метою, завданнями, умовами і засобами довгострокова комплексна програма практичних дій щодо забезпечення захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз [5]. Вона визначає загальні принципи, пріоритетні цілі, завдання і механізми захисту суспільства і держави [6].

Специфічною особливістю Стратегії як нормативно-правового акту вважається наявність сукупності цілей, що враховує і одночасно сприяє виявленню системного ефекту для провідних сфер життєдіяльності суспільства та держави [7].

Термін **стратегія** (від гр. stratos - військо + ago - вести) буквально означає рішучу зміну ситуації шляхом військових дій [8 с. 42]. В сучасному розумінні стратегія – це генеральний план дій, що визначає пріоритети стратегічних завдань, ресурси і послідовність кроків щодо досягнення стратегічних цілей [9].

На думку Ж. Т. Тощенко, стратегія є наукою, мистецтвом і досвідом здійснення великих, масштабних операцій, реформ та інших дій, які покликані якісно змінити становище, яке склалося, стан суспільних справ або ситуацію у важливій галузі діяльності [8, с. 42].

Вибір тієї чи іншої стратегії залежить від внутрішніх та зовнішніх умов, ресурсів і можливостей організації, а також ризиків, які мають передбачити керівники [10, с. 97].

Способом реалізації стратегії є стратегічне планування, яке передбачає безперервний процес організації й коригування цілей і форм управлінської діяльності державних органів щодо розв’язання існуючих проблем, зміни у бажаному напрямі стану суб’єктів і об’єктів управління [11, с. 170].

Розробка стратегії розвитку у будь-якій сфері має бути покладена в основу наукових стратегічних досліджень, які б забезпечували інтегральний системний підхід до аналізу процесів, що відбуваються за даним напрямом, та побудованих на цих методологічних засадах практичних рекомендацій, наукових висновків та нормативних актів [9].

Концепція (від лат. conceptio — розуміння, система) — певний спосіб розуміння, трактування будь-яких явищ, основний погляд, керівна ідея для їх висвітлення; керівний задум, конструктивний принцип різних видів діяльності.

Концепція національної безпеки — фундаментальний документ, який має містити керівні принципи, цільові настанови та методи забезпечення національної безпеки, окреслювати механізм функціонування системи національної безпеки [1].

Для більш повного розуміння сутності даного нормативно-правового акту визначимо концепцію національної безпеки (інформаційної безпеки) як:

- сукупність ідей і уявлень про природу та шляхи зміни (збереження або забезпечення) національної безпеки;

- комплекс основних теоретичних положень, спрямованих на розкриття сутності національної безпеки (інформаційної безпеки) в конкретних історичних умовах через науково обгрунтоване визначення її цілей, завдань, принципів, методів, форм, структури і елементів, що її забезпечують;

- систему поглядів на вирішення проблеми, сукупність понять і зв’язків між ними, що визначає основні напрями розвитку і характеристики будь-якого явища та дозволяє у систематизованому вигляді враховувати чинники, які є критичними, вирішальними і найбільш важливими .

За своєю змістовою структурою концепція являє собою документ, який визначає завдання, цілі, ідеї, принципи, етапи, терміни реалізації певної соціально-правової сфери тощо [12, с. 80].

Доктрина (від лат. doctrina «вчення; навчання», утворено від doctus «учитель») – «політичне, наукове, філософське, військове і т. ін. вчення, теорія, система поглядів» [13, с. 314], «наукова або філософська теорія, провідний теоретичний або політичний принцип» [14, с. 180].

На думку Є. П. Євграфової, термін «доктрина» пов’язаний з визначенням заходів державної внутрішньої і зовнішньої політики, в яких встановлюються основні цілі, засади (принципи), завдання, строки щодо їх впровадження [12, с. 79].

Загальне розуміння поняття доктрини у сфері юридичного знання набуває свого специфічного вияву як правова доктрина, що являє собою певний вид юридичного дослідження та його результатів на підставі застосування особливого методу, що полягає в систематичному, аналітико-оціночному поясненні істотного змісту права. Так, О. Ф. Скакун під правовою доктриною розуміє акт-документ, що містить концептуально оформлені ідеї, принципи, які розроблені вченими з метою вдосконалення законодавства, усвідомлені (сприйняті) суспільством, і підтримуються (формалізуються) державою [15, с. 221].

У процесі дослідження правової доктрини першочергового значення набуває проблема визначення її юридичної природи, виокремлення характерних ознак і формулювання на цій основі відповідної дефініції. Визначальними ознаками правової доктрини є:

- створення на основі даних про об’єктивні закономірності існування, взаємодії й розвитку правових явищ доктринальних положень у правосвідомості юридичної спільноти (йдеться, зокрема, про організовані в узагальнено-теоретичній формі юридичні знання: категорії й поняття, принципи, теорії, концепції, аксіоми, юридичні конструкції, що відображають закономірності, логіку організації правової матерії та є формами вираження змістовної частини правової доктрини);

- набуття ознак доктринальності тих наукових положень, які отримали загальне визнання юридичної спільноти, що є підставою для легітимзації доктрини в суспільній свідомості та офіційного визнання державою;

- формування відповідної системи знань, ідей, суджень про право й правову систему в цілому (таким чином, доктрина виступає основою для розробки правових приписів, обгрунтовує необхідність й доцільність закріплення правових норм, тобто виступає вагомим чинником у процесі формування права);

- здатність не лише статично відображати правову дійсність актуальної сфери, але й можливість активно впливати на всі ключові елементи правої системи (з одного боку, доктрина виконує роль ідейної основи нормотворення, а з іншого – аналізуючи зміст чинних юридичних приписів, практику їх реалізації, пропонує конкретні шляхи вирішення проблемних питань, що виникають у процесі застосування норм права);

- впровадження правової доктрини у своїй основі зорієнтоване на майбутню реалізацію відповідних ідей та положень у державно-правовій практиці (тобто взаємозв’язок з юридичною практикою є ще однією визначальною рисою правової доктрини [16, с. 13]).

Аналіз законодавства та останніх наукових досліджень у сфері нормотворення стратегічних документів показав, що у науковців на сьогодні немає одностайної позиції щодо ієрархічної системи даних нормативних актів за напрямом «національна безпека та інформаційна безпека» відповідно.

Так, у Доктрині інформаційної безпеки України [17] логіка стратегічних документів у сфері управління інформаційною безпекою визначається у наступній послідовності: доктрина – концепція – стратегія – цільові програми і плани. При чому положення Доктрини інформаційної безпеки України можуть уточнюватися і доповнюватися під час формування і реалізації державної політики у сфері інформаційної безпеки з урахуванням зміни обстановки, характеру і змісту загроз національній безпеці України в інформаційній сфері, умов реалізації державної інформаційної політики та формування національного інформаційного простору.

У Стратегії національної безпеки України дана ієрархія запропонована за схемою: стратегія – концепція – доктрина [6].

Зазначена послідовність збігається з думкою В. А. Ліпкана щодо правової регламентації стратегічних документів з державного управління у секторі безпеки [18].

Водночас наукові дослідження описують й інші підходи до розгортання ієрархії керівних документів державної політики, зокрема Г. П. Ситник визначив субординацію зазначених нормативно-правових актів у наступній послідовності: концепція → доктрина → стратегія → [19].

Під концепцією національної безпеки Г. П. Ситник пропонує розуміти прийнятий законодавчим органом держави нормативно-правовий акт політичного змісту, в якому викладається система офіційних концептуальних ідей, принципів і поглядів на формування та здійснення довгострокової політики забезпечення національної безпеки (до 10 років), на національні цінності, умови та фактори, які мають розцінюватися як потенційні або реальні загрози національній безпеці, на можливі напрями їх нейтралізації (усунення), а також принципи організації державного управління національною безпекою та функціонування систем забезпечення національної безпеки в межах вказаного періоду стратегічного планування.

На думку дослідника, концепція є основою формування головних напрямів державної політики у сфері забезпечення національної безпеки та методологічною базою розробки концепцій у різних сферах національної безпеки та Доктрини національної безпеки України.

Під доктриною національної безпеки Г. П. Ситник розуміє прийнятий законодавчим органом держави нормативно-правовий акт політично-

адміністративного змісту, який являє собою систему організаційних принципів, цільових настанов та поглядів на характер діяльності щодо досягнення національних інтересів, на можливі шляхи, засоби, способи, методи та умови їх досягнення (зокрема і обмеження) в межах деякого середньострокового періоду стратегічного планування забезпечення національної безпеки (до 5 років). На її основі розробляються інші доктрини держави, які є методологічною і організаційною основою формування Стратегії національної безпеки.

Стратегія національної безпеки розглядається як прийнятий законодавчим органом держави нормативно-правовий акт адміністративно-політичного змісту, який являє собою узгоджену за цілями, умовами, засобами і часом програму практичних адміністративно-політичних заходів (дій), спрямованих на досягнення національних цілей, визначених на основі національних інтересів, у межах деякого короткострокового періоду стратегічного планування забезпечення національної безпеки (на один рік). Вона є методологічною і організаційною основою тих чи інших державних програм, планів, проектів, які розробляються для виконання завдань, отриманих шляхом деталізації (конкретизації) національних цілей.

На думку науковця, у разі чіткого дотримання запропонованої послідовності та впровадження зазначених нормативних актів можна сподіватися на більш всебічне обґрунтування державної політики національної безпеки на всіх її ієрархічних рівнях та суттєве підвищення ефективності практичної реалізації вказаної політики [20, с. 235].

Іншими словами, Концепція і Доктрина національної безпеки мають бути керівними документами у сфері загальної діяльності держави в галузі забезпечення національної безпеки, а Стратегія національної безпеки повинна охоплювати концентрацію зусиль держави, спрямованих на протидію загрозам реалізації національних інтересів. З огляду на це, з точки зору Г. П. Ситника, органам виконавчої влади необхідно розробляти основні елементи Стратегії широким, до затвердження державного бюджету, а після його прийняття – слід затверджувати на законодавчому рівні [2, с. 13].

З урахуванням вищевикладеного, з метою упорядкування стратегічних документів у сфері інформаційної безпеки автор пропонує за допомогою логіко-формального методу визначити наступні класифікаційні ознаки зазначених нормативно-правових актів: *вид нормативного акту за юридичною силою, термін дії, сфера правового впливу*.

Так, під юридичною силою нормативно-правових актів будемо розуміти специфічну властивість документів, яка характеризує їх співвідношення і взаємозалежність за формальною об'єктивністю та визначається місцем правотворчого органу в апараті держави [21, с. 66].

При чому для більш глибокого розуміння даного поняття зазначимо, що юридична сила виражає:

- *співвідношення актів один з одним* (це співвідношення залежить від місця органу, який видав акт, серед органів державної влади, від місця акта в системі актів, що вибудовує певну ієрархію нормативно-правових актів та створює певний порядок, котрий є підставою для узгодження нормативно-правових актів);

- *певну об'єктивність акта взагалі, так і пріоритетність одного щодо іншого* (найвищий ступінь цієї пріоритетності виявляється у верховенстві таких видів нормативно-правових актів як Конституція, закони);

- *здатність акта діяти, впливати, регулювати на зміни суспільних відносин у державі*.

Також для більш обґрунтованої побудови ієрархічної схеми стратегічних документів у сфері інформаційної безпеки пропонуємо визначити категорійно-понятійний апарат кожного нормативно-правового акту, що досліджуються.

Виходячи з вищезазначеного автор пропонує під концепцією інформаційної безпеки розуміти нормативно-правовий акт, який визначає мету, основні засади, завдання та принципи формування державної політики у сфері інформаційної безпеки.

Під доктриною інформаційної безпеки слід розуміти нормативно-правовий акт який визначає основні положення забезпечення інформаційної безпеки держави, перелік реальних та потенційних загроз для інформаційної сфери держави, а також пріоритетні напрями забезпечення державної політики інформаційної безпеки.

Під стратегією інформаційної безпеки будемо розуміти нормативно-правовий акт, який визначає мету, основні положення, засади, завдання, принципи, перелік та джерела реальних та потенційних загроз для інформаційної сфери міністерств та інших органів виконавчої влади, а також механізми забезпечення відомчих політик у сфері інформаційної безпеки.

На основі визначених класифікаційних ознак та аналізу категорійно-понятійного апарату документів, що досліджуються, автор погоджується із ієрархією нормативно-правових актів, обґрунтованою науковцем Г. П. Ситником, та пропонує розглядати систему стратегічних документів у сфері інформаційної безпеки за наступною схемою (рис. 1).

Рис. 1. Стратегічні документи у сфері інформаційної безпеки

Висновок

Виходячи з вищезазначеного, можна стверджувати, що для формування сучасної, відповідної наявним загрозам і викликам політики інформаційної безпеки як на державному так і відомчому рівні вбачається доцільним врегулювання системи нормативно-правових актів на рівні таких стратегічних документів як доктрина, стратегія та концепція.

Аргументацією запропонованою автором у роботі ієрархії документів у сфері інформаційної безпеки є аналіз системних зв'язків, термінологічного апарату стратегічних документів у сфері національної безпеки, а також визначення та аналіз класифікаційних ознак кожного з зазначених правових актів у сфері інформаційної безпеки.

На основі даного дослідження автор пропонує в основу заходів, спрямованих на вдосконалення політики захисту інформаційних ресурсів Державної

прикордонної служби України, покласти розробку та впровадження стратегії інформаційної безпеки прикордонного відомства України та плану реалізації основних заходів захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах Державної прикордонної служби України.

Під основними завданнями під час розробки та впровадження стратегії інформаційної безпеки Державної прикордонної служби України доцільно вважати:

- розроблення нормативно-правового підґрунтя щодо регулювання взаємозв'язків між суб'єктами та об'єктами інформаційної безпеки прикордонного відомства України;
- визначення та імплементація основних принципів та концептуальних основ політики інформаційної безпеки, актуальних для Державної прикордонної служби України;
- зазначення переліку загроз, ризиків та негативних впливів на інформаційні ресурси Державної прикордонної служби України (створення паспорту загроз та моделі порушника, враховуючи особливості технологічного розвитку та сучасних викликів інформаційній безпеці);
- вдосконалення інституційної, штатної структури інформаційної безпеки органів управління та охорони державного кордону України;
- впровадження нових методів, засобів та інноваційних технологій захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах Державної прикордонної служби України.

Література.

1. Ліпкан В. А. Національна безпека України [Електронний ресурс] : підручник / В. А. Ліпкан. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/12461220/politologiya/meta_zavdannya_funktsiyi_sistemi_zabezpechennya_natsionalnoyi_bezpeki_ukrayini.
2. Баровська А. В. Оптимізація структури керівних документів державної політики (на прикладі інформаційної сфери) / А. В. Баровська // Національний інститут стратегічних досліджень (аналітична доповідь). – К.: Вид-во НІСД, 2011. – 46 с.
3. Про основи національної безпеки України [Електронний ресурс] : Закон України від 19 червня 2003 р. N 964-IV. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
4. Рабец А. М. Проблемы законодательного закрепления юридических дефиниций / А. М. Рабец. – Н. : Новгород, 2001. – Т. 1. – С. 233-238.
5. Про організацію оборонного планування [Електронний ресурс] : Закон України від 18 листопада 2004 р. N 2198-IV. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2198-15>.
6. Про Стратегію національної безпеки України [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 12 лютого 2007 р. № 105/2007. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/105/2007>.
7. Семенченко А. І. Розробка категорійно-понятійного апарату стратегічного планування з державного управління забезпеченням національної безпеки [Електронний ресурс] / А. І. Семенченко. – Режим доступу : <http://www.academy.gov.ua/ej/ej6/txts/07sai2nb.htm>.
8. Тощенко Ж. Т. Социальное предвидение и социальное прогнозирование / Ж. Т. Тощенко // Социальное управление: Курс лекций. – М. : РАГС, 2000. – С. 42-61.
9. Карамішев Д. В. Стратегічні дослідження у державному управлінні системою охорони здоров'я [Електронний ресурс] / Д. В. Карамішев. – Режим доступу : <http://www.academy.gov.ua/ej/ej2/txts/galuz/05kdvsocz.pdf>.
10. Дергоусова А. О. Щодо питання визначення сутності поняття стратегії розвитку транспортного підприємства / А. О. Дергоусова // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2010. – № 4. – С. 88-100.
11. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления / Г. В. Атаманчук. – М. : Омега, 2004. – 301 с.
12. Євграфова Є. П. Доктрини та концепції у правовій системі України: форми і сфери застосування / Є. П. Євграфова // Право України. – 2010. – № 5. – С. 77-84.
13. Великий тлумачний словник сучасної української мови [Текст] / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. : Перун, 2005. – 1728 с.
14. Словник іншомовних слів [Текст] / уклад. С. М. Морозов, Л. М. Шкарапуга. – К. : Наук. думка, 2000. – 680 с.
15. Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підручник / О. Ф. Скакун. – К. : Алента, 2009. – 520 с.
16. Семеніхін І. В. Правова доктрина: загальнотеоретичний аналіз / І. В. Семеніхін. – Х. : Юрайт, 2012. – 88 с.
17. Про Доктрину інформаційної безпеки України [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 08 липня 2009 р. № 514/2009. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/514/2009>.
18. Кузьменко А. Проблеми відповідності стратегії та системи забезпечення безпеки України національним потребам [Електронний ресурс] / А. Кузьменко. – Режим доступу : <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2432>.
19. Структура керівних документів державної політики в інформаційній сфері: нагальні проблеми та шляхи впорядкування. Аналітична записка [Електронний ресурс] / Національний інститут стратегічних досліджень при президентові України. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/572/>.
20. Ситник Г. П. Національна безпека України / Г. П. Ситник, В. М. Олуйко, М. П. Вавринчук. – К. : Вид-во «Кондор», 2007. – 616 с.
21. Рабінювич П. М. Конституційний принцип верховенства права / П. М. Рабінювич // Юридичний вісник. – 1997. – № 3. – С. 66- 69.

References.

1. The Library of Ukrainian books (2014), "National Security of Ukraine", available at: <http://westudents.com.ua/knigi/368-natsionalna-bezpeka-ukrani-lpkan-va.html>, (Accessed 4 May 2014).
2. Barov'ska, A. V. (2011), "Optimization of the structure of regulations of the public policy (the information sphere as an illustration)", *Natsional'niy instytut stratehichnykh doslidzhen*, p. 46.
3. The Verkhovna Rada of Ukraine (2013), The Law of Ukraine "On Fundamentals of the National Security of Ukraine", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>, (Accessed 14 May 2014).
4. Rabets, A. M. (2001), *Problemy zakonodatel'noho zakrepleniya iurydycheskykh definytsiy* [The problems of legislative consolidation of legal definitions], Novhorod, Russia.
5. The Verkhovna Rada of Ukraine (2004), The Law of Ukraine "Organization of the Defense Planning", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>, (Accessed 14 May 2014).
6. Decree of the President of Ukraine, (2007) "National Security Strategy of Ukraine ", available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/105/2007>, (Accessed 17 May 2014).
7. Semenchenko, A. I. (2012), "Development of category and conceptual apparatus of Strategic Planning in State management of national security", *Derzhavne upravlinnia: teoriia ta praktyka*, vol. 2, available at: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej6/txts/07sai2nb.htm>, (Accessed 14 May 2014).
8. Toschenko, Zh. T. (2000), *Sotsyal'noe predvydenye y sotsyal'noe prohnomyrovanye* [Social vision and social prediction], RAHS, Moscow, Russia.
9. Karamyshev, D. V. (2005), "Strategic research in the State management of the health system", *Stratehichni doslidzhennia u derzhavnomu upravlinni systemoiu okhorony zdorov'ia*, vol. 2, available at: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej2/txts/galuz/05kdvsocz.pdf>, (Accessed 19 May 2014).
10. Derhousova, A. O. (2010), "On the issue of defining the essence of the concept of transport development strategy", *Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy mashynobudivnoi haluzi: problemy teorii ta praktyky*, vol 4, pp. 88-100.
11. Atamanchuk, H. V. (2004), *Teoriya hosudarstvennogo upravleniya* [Theory of Public Administration], Omega, Moscow, Russia.
12. Yevhrafova, Ye. (2010), "The doctrines and concepts of the legal system in Ukraine: forms and scopes of application", *Pravo Ukrainy*, vol. 5, pp. 77-84.
13. Busel, V. T. (2005), *Velykyj tлумачnyj slovnyk suchasnoi ukrains'koi movy* [Explanatory dictionary of Modern Ukrainian], Perun, Kyiv, Ukraine.
14. Morozov, S. M., Shkaraputa, L. M. (2000), *Slovnyk inshomovnykh sliv* [The dictionary of foreign words], Naukova dumka, Kyiv, Ukraine.
15. Skakun, O. F. (2009), *Teoriia prava i derzhavy* [Theory of Law and State], Alenta, Kyiv, Ukraine.
16. Semenikhin, I. V. (2012), *Pravova doktryna: zahal'noteoretychnyj analiz* [Legal doctrine: General analysis], Yurajt, Kharkiv, Ukraine.
17. Decree of the President of Ukraine, (2009) "On the Doctrine of information security of Ukraine", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/514/2009>, (Accessed 14 May 2014).
18. Law Journal, (2006) " The problems of compliance of a strategy and security system of Ukraine to the national needs", available at: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2432>, (Accessed 15 May 2014).
19. The national institute for strategic studies, (2014) "The structure of the guidelines of the state policy in the area of information: current problems and ways of

organizing", available at: <http://www.niss.gov.ua/articles/572/>, (Accessed 23 May 2014).

20. Sytnyk, H. P. Olujko, V. M. Vavrynchuk, M. P. (2007), *Natsional'na bezpeka Ukrainy* [National Security of Ukraine], Kondor», Kyiv, Ukraine.

21. Rabinovych P. M. (1997), "The constitutional principle of the rule of law", *Yurydychnyj visnyk*, vol. 3, pp. 66- 69.

Стаття надійшла до редакції 02.12.2014 р.

ТОВ "ДКС Центр"